

Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygıları ile Beyin Göçü Arasındaki İlişki Üzerine Bir Çalışma

Okan Anıl AYDIN^{1*} , Hatice MUTLU² , Mustafa Süheyl POZANTI³ , Filiz SOYSAL⁴

¹ Sağlık Yönetimi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Türkiye

² Sağlık Yönetimi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Türkiye

³ Sağlık Yönetimi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Türkiye

⁴ Hemşirelik, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İstanbul Beykent Üniversitesi, Türkiye

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının beyin göçü üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma, Hemşirelik, Sağlık Yönetimi, Beslenme ve Diyetetik ile Çocuk Gelişimi bölümleri öğrencileriyle yapılmıştır. Çalışmada, öğrencilerin gelecek kaygıları ile beyin göçü istemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu hipotez edilmiştir. Beyin göçü, bilim insanlarının daha iyi yaşam koşulları, gelişmiş teknoloji ve politik stabilite arayışıyla bir ülkeden diğerine göç etmesi olarak tanımlanabilir. Başlangıçta sağlık sektörüyle sınırlı olan beyin göçü, mühendislik ve mimarlık gibi alanlarda da artan uzaktan çalışma imkanlarıyla daha yaygın hale gelmiştir. Araştırma bulguları, öğrencilerin gelecek kaygısının yüksek olduğunu ve bu kaygının beyin göçü istemiyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık %30'u yurtdışında çalışmak istediğini belirtmiş ve dil eğitimi gibi hazırlık faaliyetlerine önem verdikleri görülmüştür. Gelecek kaygısı ve beyin göçü arasındaki ilişki, özellikle ekonomik faktörler, kariyer fırsatları ve yaşam koşullarının yetersizliği gibi itici faktörlerle güçlenmiştir. Çalışmada ayrıca, öğrencilerin çalışma koşulları, gelir seviyeleri ve kariyer imkanlarının sınırlı olmasının, yurtdışına göç etme isteğini artıran başlıca etkenler arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, gelecek kaygısının sağlık bilimleri öğrencilerinin beyin göçü niyetini etkileyen önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışma, beyin göçünü azaltmak ve bu alandaki sorunları ele almak için eğitim politikalarının ve sağlık sektörü planlamalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gelecek kaygısı, beyin göçü, sağlık bilimleri öğrencileri

* Sorumlu Yazar e-postası: okananilaydin@gmail.com

Atıf: Okan Anıl Aydın, O.A., Mutlu, H., Pozanti, M.S. & Soysal, F. (2025). Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygıları ile Beyin Göçü Arasındaki İlişki Üzerine Bir Çalışma. *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 6(2), 101-114. <https://doi.org/10.58770/joinihp.1721497>

A Study on the Relationship Between University Students' Future Anxiety and Brain Drain

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the impact of future anxiety on brain drain among university students studying at the Faculty of Health Sciences. The research was conducted with students from the departments of Nursing, Health Management, Nutrition and Dietetics, and Child Development. It was hypothesized that there is a significant relationship between students' future anxiety and their desire to emigrate. Brain drain is defined as the migration of scientists from one country to another in search of better living conditions, advanced technology, and political stability. Initially limited to the healthcare sector, brain drain has become more widespread due to the increasing availability of remote work opportunities in fields such as engineering and architecture. The findings of the study indicate that students experience a high level of future anxiety, which is directly related to their intention to emigrate. Approximately 30% of the participants stated that they would like to work abroad and emphasized the importance of preparatory activities such as language education. The relationship between future anxiety and brain drain was further reinforced by push factors such as economic challenges, limited career opportunities, and inadequate living conditions. The study also identified that poor working conditions, low income levels, and restricted career prospects are among the primary factors driving students' desire to emigrate. In conclusion, future anxiety has been found to be a significant factor influencing the intention to migrate among health sciences students. The study emphasizes the need to revisit educational policies and healthcare sector planning in order to reduce brain drain and address the underlying issues in this field.

Keywords: Future anxiety, brain drain, health sciences students

1 Giriş

Bu çalışma ile sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının beyin göçünü etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Bu amaçla, Sağlık Bilimleri Fakültesi'ndeki Hemşirelik, Sağlık Yönetimi, Beslenme ve Diyetetik ile Çocuk Gelişimi bölümleri öğrencilerinin katılımıyla bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, öğrencilerin gelecek kaygıları ile beyin göçü istemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu varsayılmaktadır. Beyin göçü, uzun bir tarihsel süreç olmakla birlikte, ilk olarak 1963 yılında İngiltere Kraliyet Bilimler Akademisi'nin (Royal Society) sözcüsü tarafından, Britanyalı bilim insanlarının ABD'ye göçünü tanımlamak amacıyla kullanılmıştır (Balmer vd., 2009). Günümüzde ise beyin göçü, yalnızca gelişmiş ülkelerin çekiciliğiyle değil; aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerdeki yapısal sorunlar nedeniyle de artış göstermektedir (Odenyo, 2021; Noor & Baloch, 2015). Özellikle sağlık alanında eğitim gören öğrencilerde, ekonomik beklentiler, istihdam kaygısı ve yaşam kalitesine dair belirsizlikler beyin göçü niyetini besleyen temel etkenler arasında yer almaktadır (Burtler, 2022). Beyin göçü, sağlık gibi hasta ile doğrudan uygulamalı alanların dışında uzaktan çalışma olanaklarının yaygınlaşması sonucu mühendislik, mimarlık gibi alanlarda fiziksel olarak yer değiştirmeden de gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu durumda kişiler anavatanlarında ikamet etmekte ancak zihinsel birikimlerini başka ülkelerin işgücü olarak kullanmaktadırlar (Yılmaz, 2022).

Türkiye kaynaklı beyin göçü de uluslararası eğilime uygun biçimde artarak sürmektedir. Türkiye'den yurtdışına göç eden eğitimli nüfus 2016 yılından 2019 yılına kadar iki kat artmıştır. Bu sayının içinde hekimler önemli yer tutmaktadır ve son on yılda 27 kat artış göstermiştir (Yılmaz, 2022). TÜİK 2020 verilerine göre Türkiye'den yurtdışına göç etmiş kişi sayısı 2019 yılında 2018'e göre %2 artarken, 2023'de bir önceki yıla göre %53,0 artmıştır (TÜİK, 2020; TÜİK, 2024). 2024 TÜİK verilerine göre ise yükseköğretim mezunlarının beyin göçü oranı ile ilgili 2015'de oran %1,6 iken, 2023'de %2,0'a yükselmiştir (TÜİK, 2024). Türkiye'de tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan bir araştırmada %53 oranında

mezuniyet sonrası yurt dışına gitme isteği belirlenmiştir (Uzun, 2021). Hekimler arasında yurt dışına gitme isteği ise son iki yılda yüzde 90 oranında artış göstermiştir (İltir, 2023). Araştırmaya katılan bölümler arasında yapılmış hemen tüm araştırmalar hemşirelik bölümü ile ilgilidir. Diğer bölümler hakkında yok denecek kadar az sayıda beyin göçü incelemesi bulunmaktadır. Son sınıf hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapılan araştırmalarda yurt dışına gitme isteği genel olarak yarıdan fazla oranda bulunmuştur (Demiray vd., 2020; Turan, 2021). Hemşirelik öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada ise orta veya düşük gelir düzeyine sahip olma, mesleğe aidiyet duygusu, yaşam memnuniyeti ve çalışma koşulları konusundaki endişelerin öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutumlarını önemli ölçüde etkilediği görülmüştür (Ozdemir vd., 2024). Hemşireler arasında yapılan bir başka araştırmada da kariyer olanaklarının yetersizliği, düşük ücretler ve olumsuz çalışma koşulları nedeniyle hemşirelerin yarıdan fazlasının başka ülkelere göç etmek istediği görülmüştür (Kadel & Bhandari, 2018). Benzer nedenler başka araştırmalar ile de gösterilmiş, kendi ülkelerindeki kariyer olanaksızlığı başlıca itici faktör olurken, aynı olanağın başka ülkelere varlığı önde gelen çekici etken olmuştur (Hashish & Ashour, 2020). Özellikle sağlık alanında beyin göçü etik açıdan yaygın olarak tartışılmaktadır. Göç edilen ülkedeki maddi, bilimsel ve sosyal koşullar ile terkedilen ülkenin güç koşullarda sağlamış olduğu olanaklar önemli bir ikilem olarak karşıya çıkmaktadır (Karan vd., 2016; Kula & Saraç, 2016).

Sağlık dışında ABD’de öğretmen adayları öğrenciler arasında yapılan bir araştırmada katılımcıların yarıdan fazlasının daha iyi maddi koşullar oluştuğunda başka eyalete göç edebilecekleri sonucuna varılmıştır (Ndiangui, 2021). Son yıllarda göç etmiş kişilerin kendi ülkelerine geri dönmelerine yönelik çabalar artmış ve tersine beyin göçü ekonomik, teknolojik, ulaşım ve global nedenlerle önem kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda, önceki yıllarda yoğun beyin göçü yaşayan Çin, teşvik eden politikaların da etkisiyle tersine göç almaya başlamıştır (Marini & Yang, 2021). Wadhwa tarafından yapılan bir çalışmaya göre de 2000’li yıllardan itibaren ABD’den özellikle Çin ve Hindistan yönünde tersine beyin göçü yaşanmaktadır (Wadhwa, 2009). Yapılan araştırma ile farklı sağlık bilimleri öğrencilerinin hem kendi bölümleri içinde hem de diğer bölümler ile karşılaştırılmaları olanağı bulunmuştur. Böylece bu alandaki bir gereksinime yanıt verileceği düşünülmektedir.

2 Metodoloji

2.1 Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu araştırma, sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının beyin göçüne olan etkisini incelemek, sağlık çalışanı adaylarının gelecek kaygılarını öğrenmek ve beyin göçüne ne kadar etki ettiğini tespit etmek amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel türde planlanmıştır.

2.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, İstanbul’da bulunan bir vakıf üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimi yapılmamış; olasılıksız örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme tekniği kullanılarak, evreni oluşturan yaklaşık 1100 öğrenciye ulaşılması hedeflenmiştir. Veri toplama süreci çevrimiçi anket formu aracılığıyla yürütülmüş; anket formu farklı iletişim kanallarıyla yaklaşık 210 öğrenciye ulaşmıştır. Anketi toplamda 155 öğrenci yanıtlamış; ancak gelen yanıtların 27’si eksik veya hatalı veri içerdiği için analiz dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak, istatistiksel analizler 128 geçerli anket formu üzerinden gerçekleştirilmiştir.

2.3 Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma, İstanbul Beykent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler için Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 04.05.2023 Tarihli ve 72128186--376 Sayılı Yazı toplantı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

2.4 Veri Toplama Araçları

Araştırmada, öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerini ve beyin göçüne yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla iki farklı ölçek kullanılmıştır:

2.4.1 Sosyodemografik Bilgi Formu

Katılımcıların demografik özelliklerine dair bilgi toplamak amacıyla araştırmaya özgü bir form kullanılmıştır. Formda 8 ifade yer almaktadır: Cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf, gelir durumu, mezuniyet sonrası çalışılmak istenen alan ile eğitim alınan alanın uyuşup uyuşmadığı, yurt dışı için hazırlık yapılıp yapılmadığı ve hazırlık yapılıyorsa bunun niteliği.

2.4.2 Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği (GK):

Gelyani ve Giriş Yıldız (2022) tarafından geliştirilen bu ölçek, öğrencilerin geleceğe yönelik duyduğu kaygıyı ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Ölçek, 5'li Likert tipi yanıt aralığına sahiptir (1: Hiçbir zaman – 5: Her zaman). Ölçek toplam 19 maddeden ve iki alt boyuttan oluşmaktadır Gelecek Korkusu (13 madde) ve Gelecekte Umutsuzluk (6 madde). Ölçeğin genel Cronbach's Alpha değeri 0,744 olup, alt boyutlar için sırasıyla 0,910 ve 0,746'dır. Bu değerler, ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

2.4.3 Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği (BG):

Öncü vd. (2018) tarafından geliştirilen bu ölçek, bireylerin beyin göçüne ilişkin tutumlarını ölçmektedir. Ölçekte 16 ifade yer almakta olup, 2'si olumsuz, 14'ü olumlu ifadelerdir. Ölçek, tek boyutlu fakat iki bileşenli bir yapıya sahiptir: Çekici Faktörler (12 madde) ve İtici Faktörler (4 madde). Katılımcılar her ifadeye 1 (Kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (Tamamen katılıyorum) arasında puan vermektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 16 ile 80 arasında değişmekte olup, yüksek puanlar beyin göçü eğiliminin arttığını göstermektedir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı genel olarak 0,872; çekici faktörler için 0,867, itici faktörler için 0,759 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1'de görülen güvenirlik analizlerine göre, kullanılan tüm ölçekler ve alt boyutları analiz için uygun güvenirlik düzeyine sahiptir.

Tablo 1: Ölçeklerin Güvenirlik Sonuçları

	Cronbach's Alpha
Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği (GK)	0,744
Gelecek Korkusu	0,910
Gelecekte Umutsuzluk	0,746
Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği (BG)	0,872
Çekici Faktörler	0,867
İtici Faktörler	0,759

2.5 Verilerin Analizi

Toplanan veriler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçeklerin geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiş, güvenirlikleri Cronbach's Alpha katsayıları ile

değerlendirilmiştir. Sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık analizlerinde Independent Samples T-Test ve One-Way ANOVA testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile belirlenmiş, gelecek kaygısının beyin göçü üzerindeki etkisi ise doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir.

3 Bulgular

Tablo 2’de çalışmaya katılan katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ait bilgiler yer almaktadır. Katılımcıların %75’i kadın olduğu; %30,5’inin Sağlık Yönetimi bölümünde; %36,7’sinin 3 sınıfta okuduğu; %52,3’ünün gelirlerinin giderlerine denk olduğu ve %79,7’sinin mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alanda eğitim aldıkları görülmektedir. Bunlara ek olarak “yurt dışında çalışmak ister misiniz?” sorusuna katılımcıların neredeyse %30’u evet demiştir ve bu katılımcıların hepsinin dil eğitimlerine önem verdikleri görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri (n=128)

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	96	75,0
	Erkek	32	25,0
Lisans Bölümü	Sağlık Yönetimi	39	30,5
	Çocuk Gelişimi	23	18,0
	Hemşirelik	28	21,9
	Beslenme	38	29,7
Sınıf	1. Sınıf	33	25,8
	2. Sınıf	25	19,5
	3. Sınıf	47	36,7
	4. Sınıf	23	18,0
Gelir Durumu	Geliri Giderinden Az	35	27,3
	Geliri Giderine Denk	67	52,3
	Geliri Giderinden Fazla	26	20,3
Mezuniyet Ardından Çalışılmak İstenen ile Eğitim Alınan Bölüm Aynı Mı?	Evet	102	79,7
	Hayır	26	20,3
Yurt Dışı İçin Hazırlık Yapıyor Musunuz?	Evet	38	29,7
	Hayır	90	70,3
Yukarıdaki Sorunun Cevabı 1 ise Ne Yapıyorsunuz? Cevabınız 2 İse "2" Yazın.	Dil Eğitimi	40	31,3
	Hayır	88	68,8

Tablo 3’de gelecek kaygısı ve beyin göçü ölçeklerine katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda ölçek ortalama puanları verilmiştir. Katılımcıların gelecek kaygısı seviyesinin yüksek olduğu tespit edilmiştir ($\bar{X}=3,31\pm S.S.=,79$). Gelecek kaygısı alt boyutlarına bakıldığında gelecek korkusu ($\bar{X}=3,21\pm S.S.=1,04$) ve gelecekte umutsuzluk ($\bar{X}=3,77\pm S.S.=,82$) ortalama puanlarının da yüksek

seviyede olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların beyin göçü seviyesine bakıldığında ortalamanın üzerinde olduğu görülmektedir ($\bar{X}=53,51 \pm S.S.=10,22$). Bu durum, katılımcıların orta düzeyde bir beyin göçü niyetinde olduğunu göstermektedir. Beyin göçü alt boyutlarına bakıldığında çekici faktörler ($\bar{X}=40,73 \pm S.S.=8,45$) ve itici faktörler ($\bar{X}=12,78 \pm S.S.=2,35$) ortalama puanlarının da yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3: Ölçeklerin Puan Ortalamaları

	n	Min.	Max.	Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (S.S.)
Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği	128	1	5	3,31	,79
Gelecek Korkusu	128	1	5	3,21	1,04
Gelecekte Umutsuzluk	128	1	5	3,77	,82
Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği	128	16	80	53,51	10,22
Çekici Faktörler	128	12	60	40,73	8,45
İtici Faktörler	128	4	20	12,78	2,35

Tablo 4’de katılımcıların Gelecek Kaygısı değerlendirmelerinin demografik değişkenlere göre fark gösterip göstermediği Independent Samples T-testi ve One-Way ANOVA testi kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Gelecek Kaygısı ile cinsiyet, lisans bölümü, sınıf, gelir durumu ve mezuniyet eğitimi alınan ile eğitim alınan bölümün aynı olması ifadelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4: Gelecek Kaygısı Düzeyine İlişkin T-testi ve One-Way ANOVA Sonuçları

Değişkenler		$\bar{X}$	S.S.	T/F*	p
Cinsiyet	Kadın	3,29	,79	-,514	,608
	Erkek	3,37	,79		
Lisans Bölümü	Sağlık Yönetimi	3,28	,68	,168	,918
	Çocuk Gelişimi	3,39	,78		
	Hemşirelik	3,25	,88		
	Beslenme	3,34	,84		
Sınıf	1. Sınıf	3,45	,75	1,718	,167
	2. Sınıf	3,28	,79		
	3. Sınıf	3,38	,84		
	4. Sınıf	3,00	,67		
Gelir Durumu	Geliri Giderinden Az	3,45	,88	1,029	,360
	Geliri Giderine Denk	3,22	,64		
	Geliri Giderinden Fazla	3,34	,97		
Mezuniyet Ardından Çalışılmak İstenen ile Eğitim Alınan Bölüm Aynı mı?	Evet	3,35	,86	1,780	,078
	Hayır	3,15	,36		

* T: Independent Sample t-testi değeri; F: One-Way ANOVA testi değeri.

Tablo 5’de katılımcıların Beyin Göçü değerlendirmelerinin demografik değişkenlere göre fark gösterip göstermediği Independent Samples T-testi ve One-Way ANOVA testi kullanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Beyin Göçü ile cinsiyet, lisans bölümü, sınıf, gelir durumu ve mezuniyet

ardından çalışılmak istenen ile eğitim alınan bölüm aynı olması ifadelerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5: *Beyin Göçü Düzeyine İlişkin T-testi ve One-Way ANOVA Sonuçları*

Değişkenler		$\bar{X}$	S.S.	T/F	p
Cinsiyet	Kadın	53,80	10,62	,548	,585
	Erkek	52,65	9,02		
Lisans Bölümü	Sağlık Yönetimi	52,84	10,29	,134	,939
	Çocuk Gelişimi	54,21	11,95		
	Hemşirelik	54,17	8,63		
	Beslenme	53,28	10,45		
Sınıf	1. Sınıf	55,60	8,88	1,713	,168
	2. Sınıf	53,52	11,18		
	3. Sınıf	51,04	10,70		
	4. Sınıf	55,56	9,41		
Gelir Durumu	Geliri Giderinden Az	55,37	10,03	2,607	,078
	Geliri Giderine Denk	51,58	10,94		
	Geliri Giderinden Fazla	56,00	7,50		
Mezuniyet Ardından Çalışılmak İstenen ile Eğitim Alınan Bölüm Aynı Mı?	Evet	53,76	10,68	,544	,587
	Hayır	52,53	8,27		

Tablo 6’da GK ve alt boyutları ile BG ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için korelasyon analizi sonuçları görülmektedir. Yapılan analiz sonuçlarına göre GK ile BG arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = ,361$, $p<0,05$). Ayrıca GK alt boyutlarından gelecek korkusu ile BG arasında orta düzeyde anlamlı pozitif bir ilişki bulunsa da ($r = ,442$, $p<0,05$) gelecekte umutsuzluk ile BG arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 6: *Gelecek Kaygısı ve Beyin Göçü Ölçekleri Korelasyon Sonuçları*

Değişkenler	BG	BGÇ	BGİ
Üniversite Öğrencilerinde Gelecek Kaygısı Ölçeği (GK)	,361**	,316**	,435**
Gelecek Korkusu	,442**	,396**	,495**
Gelecekte Umutsuzluk	-,110	-,110	-,082
Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği (BG)	1	,986**	,801**
Çekici Faktörler (BGÇ)	,986**	1	,691**
İtici Faktörler (BGİ)	,801**	,691**	1

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır (2 kuyruklu).

$$\text{Beyin Göçü} = (38,042) + (\text{Gelecek Kaygısı} \times 4,671)$$

Tablo 7’de yapılan doğrusal regresyon analizi sonucuna göre oluşturulan regresyon modelinin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=18,940$; $p=0,000$). Analiz sonucuna göre bağımsız değişkenle bağımlı değişken düşük bir pozitif ilişkiye sahiptir ($R^2 = 0,131$). GK düzeyi BG’deki değişiminin %13’ünü açıklamaktadır. Modeldeki bağımsız değişken GK ($\beta = ,361$, $p=0,000$) BG’yi anlamlı bir şekilde pozitif yönlü etkilemektedir. Aşağıda regresyon sonuçlarına göre oluşturulan matematiksel denklem yer almaktadır.

Tablo 7: Gelecek Kaygısı'nın Beyin Göçü Üzerindeki Etkisinin Regresyon Sonuçları

		Regresyon				
Bağımlı Değişken	BG	B	S.H.	β	T	P
Bağımsız Değişken	Sabit	38,042	3,655		10,409	0,000
	GK	4,671	1,073	,361	4,352	0,000
Model Özeti	R²	0,131				
	Uyarlanmış R²	0,124				
	F	18,940				
	P	0,000				

4 Tartışma

Bu araştırmada, bir vakıf üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarının beyin göçü eğilimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların hem gelecek kaygısı düzeylerinin hem de beyin göçü niyetlerinin yüksek olduğunu ortaya koymuş; ayrıca bu iki değişken arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Gelecek kaygısının demografik değişkenlere göre farklılık göstermemesi bulgusu, alan yazında yer alan bazı çalışmalarla örtüşmemektedir. Örneğin, cinsiyet değişkeni bağlamında bazı araştırmalarda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde kaygı yaşadığı bildirilmiştir (Güdücü & Özerk, 2022). Ancak bu çalışmada benzer bir farklılık saptanmamıştır. Bu durumun olası nedenleri arasında örnekleme kadın katılımcı oranının yüksek olması (%75) nedeniyle gruplar arası karşılaştırma duyarlılığının zayıflaması sayılabilir. Ayrıca, sınıf düzeyi, bölüm farklılıkları ya da gelir durumu gibi değişkenler açısından da anlamlı farkların gözlenmemesi, örneklemdaki dağılımın görece homojenliğinden veya alt grupların temsiliyet düzeylerinin yetersizliğinden kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra, gelecek kaygısı bireylerin yalnızca demografik özelliklerinden değil; aynı zamanda psikolojik sağlık, sosyal destek düzeyi, bireysel yaşam deneyimleri ve sosyoekonomik belirsizlikler gibi çok sayıda faktörden etkilenen çok boyutlu bir yapıdır. Dolayısıyla, anlamlı farklılıkların ortaya çıkmaması, bu karmaşık etkileşim yapısının bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Benzer şekilde, beyin göçü eğiliminin de demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemesi dikkat çekicidir. Alan yazında, bazı çalışmalarda özellikle cinsiyet, gelir düzeyi ve eğitim alınan bölümün beyin göçü eğiliminde belirleyici olabileceği öne sürülse de (Özdemir vd., 2024; Tosunöz & Nazik, 2022), mevcut araştırmada bu değişkenler anlamlı bir farklılık yaratmamıştır. Bu sonuç, göç etme niyetinin yalnızca demografik temelli bir yapıdan ibaret olmadığını; tersine, öğrencilerin bireysel kariyer hedefleri, küresel fırsatlara erişim arzusu, yaşam kalitesi beklentileri ve mevcut ülke koşullarına dair algıları gibi daha öznel ve motivasyonel etkenlerle şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca örneklem grubunun, aynı fakülteye bağlı bölümlerden oluşması ve benzer akademik çevrelerde eğitim almaları, öğrencilerin düşünsel ve mesleki yönelimlerini benzeştirmiş olabilir. Gelir durumu gibi bazı değişkenlerde gruplar arasında anlamlı farklılık sınırına yakın değerler görülse de (örneğin $p=.078$), bu farkların istatistiksel düzeyde anlamlılık kazanamaması örneklem büyüklüğüyle ilişkili olabilir. Bu nedenle, beyin göçü eğilimlerinin daha ayrıntılı biçimde anlaşılabilmesi için yalnızca demografik değişkenlere değil; aynı zamanda psikolojik, sosyal ve kültürel boyutlara odaklanan çok değişkenli analizlerin yapılması gerekmektedir.

Literatürde, gelecek kaygısının özellikle geç ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde, bireylerin karşılaştığı belirsizlikler, hedef belirleme zorlukları, yetersizlik duyguları, beklenmedik yaşam olayları

(örneğin doğal afetler ve sağlık sorunları) ve iş yaşamına hazırlık süreçlerinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır (TED Üniversitesi, 2020; Sakin vd., 2010). Türkiye’de sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerle yürütülen bir çalışmada, katılımcıların yoğun bir şekilde işsizlik kaygısı yaşadığı belirlenmiştir (Korkmazer, 2020). Bu durum, sağlık alanında öğrenim gören bireylerde beyin göçü niyetinin oluşmasına neden olan önemli etkenlerden biri olarak değerlendirilebilir.

“Tıbbi beyin göçü” kavramı, düşük ve orta gelirli ülkelerde yetişen nitelikli sağlık personelinin, daha iyi yaşam ve çalışma koşulları sunan yüksek gelirli ülkelere göçünü ifade etmektedir (Kollar & Buyx, 2013). Bu eğilim, özellikle gelişmekte olan ülkelerde belirginleşmekte ve bu ülkelerde sağlık sistemlerinin sürdürülebilirliği açısından tehdit oluşturmaktadır (Kocsicska Ivana, 2022). Nitekim Mısır’da tıp fakültesi öğrencileri ve genç hekimlerle yapılan bir çalışmada, katılımcıların %89,4’ünün göç etme isteği taşıdığı; düşük maaş, uzun çalışma saatleri, meslekî takdir eksikliği, hasta ve meslektaşlarla yaşanan sorunlar ile şiddet vakalarının bu eğilimi güçlendirdiği tespit edilmiştir. Öte yandan, katılımcılar, mevcut koşulların iyileştirilmesi hâlinde göç kararlarından vazgeçebileceklerini de ifade etmişlerdir (Kabbash vd., 2021).

Benzer şekilde, Pakistan’da tıp öğrencileriyle yürütülen bir araştırmada, yetersiz eğitim, düşük ücret ve uzun çalışma saatlerinin göç isteğini artıran temel nedenler olduğu, bu koşulların iyileştirilmesi hâlinde beyin göçünün önlenilebileceği ifade edilmiştir (Nadir vd., 2023). Türkiye’de tıp fakültesi öğrencileri ve asistan hekimlerle yapılan çok sayıda araştırma, sağlık sistemine ilişkin memnuniyetsizlikler, yaşam koşulları, sağlıkta şiddet, düşük ücret ve uzun çalışma saatlerinin, yurtdışında çalışma isteğinin temel nedenleri arasında yer aldığını ortaya koymuştur (Sancak vd., 2023; Uğur, 2022; Kaya vd., 2023). Bu bağlamda, mevcut araştırmanın bulgularının literatürle örtüştüğü ifade edilebilir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) de düşük ücret ve meslekî memnuniyetsizliğin, sağlık çalışanlarının uluslararası göçündeki temel etkenlerden biri olduğunu belirtmiş ve bu alanda yapısal iyileştirmelerin gerekliliğine dikkat çekmiştir (WHO, 2010). Çalışmamızda, beyin göçü ölçeğinin alt boyutları olan çekici faktörler ($\bar{X}=40,73\pm8,45$) ve itici faktörler ($\bar{X}=12,78\pm2,35$) ortalama puanlarının yüksek bulunması, bu durumu destekler niteliktedir. Literatürde de sağlık çalışanlarının göç kararlarında gelişmiş ülkelerin sunduğu yaşam ve çalışma koşullarının önemli bir belirleyici olduğu belirtilmektedir (Uğur, 2022).

İran ve Türkiye’de yapılan araştırmalarda, beyin göçünü etkileyen çekici (gelişmiş ülkelerin yaşam ve çalışma koşullarından kaynaklanan çekici şartlar nedeni ile beyin göçüne sebep olan faktörler) ve itici (bireylerin yurtdışına çıkmasına neden olan sosyal ve ekonomik yurt içi faktörler) faktörlerin yüksek düzeyde olduğu ve göç niyetini anlamlı şekilde etkilediği ortaya konmuştur (Vakili & Mobini, 2023). Nitekim bu çalışmada da katılımcıların %30’unun yurt dışında yaşama niyeti taşıdığı ve bu doğrultuda dil öğrenme gibi hazırlıklar yaptığı tespit edilmiştir. Türkiye’de yapılan bir başka çalışmada ise tıp öğrencilerinin %70,7’sinin göç etme niyetinde olduğu, %54,5’inin bu doğrultuda dil eğitimi aldığı bildirilmiştir (Eser vd., 2023). Bu bulgular, sağlık alanında eğitim gören bireylerin yurt dışında kariyer planlama süreçlerini ciddi ve planlı biçimde yürüttüğünü göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu, gelecek kaygısı ve beyin göçü niyeti ile cinsiyet, lisans bölümü ve sınıfı, gelir durumu, mezuniyet sonrası çalışmak istenen alan ile eğitim alınan alan arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bulunmamasıdır ($p>0.05$). Literatürde bu değişkenlerle ilgili sınırlı sayıda bulguya ulaşılmıştır. Türkiye’de yapılan bir çalışmada Ridit analizi kullanılarak, cinsiyet ve sınıfa göre kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (Kurt, 2007). Güdücü ve Özerk (2022) tarafından yapılan bir incelemede, cinsiyet ile gelecek kaygısı arasında çoğunlukla anlamlı bir ilişki bulunmadığı, düşük gelirli öğrencilerde umutsuzluk düzeylerinin daha yüksek olduğu ve sınıf

değişkeniyle kaygı düzeyleri arasında kısmi farklılıklar olduğu ifade edilmiştir. Bu farklılıkların araştırmalarda kullanılan örneklem grubu, yıl, kurum tipi ve sosyoekonomik bağlamdan etkilenebileceği değerlendirilmektedir.

Nitekim Altıntaş (2023) tarafından yürütülen bir nitel çalışmada, Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin işsizlik, kamu ve özel sektördeki istihdam sorunları nedeniyle ciddi bir gelecek kaygısı taşıdığı belirlenmiştir. Ayrıca, hemşirelik öğrencilerinin göçe yönelik tutumları ile kariyer geleceği algıları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu da tespit edilmiştir (Tosunöz & Nazik, 2022).

Araştırmanın bulguları doğrultusunda, sağlık çalışanlarının gelecek kaygılarını azaltmak ve beyin göçünü önlemek adına ülkelerin etkili ve bütüncül devlet politikaları geliştirmesi gerektiği söylenebilir. DSÖ (2014) verilerine göre, 2010-2020 yılları arasında OECD ülkelerinde çalışan göçmen sağlık profesyonellerinin sayısında %60 oranında bir artış yaşanmıştır. Bu artış, hem sağlık sisteminin sürdürülebilirliği hem de eşitlikçi sağlık hizmetlerinin sunumu açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Ayrıca, nitelikli sağlık personelinin göçü, yetiştirildikleri ülke için ciddi ekonomik kayıplar anlamına gelmektedir (Kamarulzaman vd., 2022).

Regresyon analizinde elde edilen R^2 değerinin 0,131 olması, gelecek kaygısının beyin göçü eğilimini anlamlı şekilde etkilediğini ancak bu etkinin sınırlı düzeyde kaldığını göstermektedir. Bu durum, beyin göçü niyetini etkileyen başka faktörlerin de (örneğin kişisel motivasyon, ailevi durum, sosyal destek vb.) dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Bu doğrultuda, sağlık alanında üniversite kontenjanlarının belirlenmesi, uzun vadeli bir istihdam projeksiyonu çerçevesinde ele alınmalı; özellikle mezunların kendi alanlarında istihdam edilebileceği sistematik bir yapı kurulmalıdır. Örneğin, Sağlık Yönetimi bölümünden mezun olan bireylerin kamuda istihdam edilebilmesi için açılan kadroların artırılması, bu doğrultuda eğitim-işgücü uyumunun sağlanması önem arz etmektedir. Ayrıca, öğrencilik döneminden itibaren gençlerin istihdam olanaklarına dair belirsizliklerini azaltmak amacıyla; kariyer planlaması, özlük hakları, eğitim destekleri gibi alanlarda iyileştirmelere gidilmesi ve bu çabaların stratejik planlarla kurumsal zemine oturtulması önerilmektedir.

5 Sonuçlar

Bu çalışma, sağlık bilimleri fakültesinde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısının beyin göçü eğilimlerine etkisini incelemek amacıyla yürütülmüştür. Araştırma sonucunda, öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin yüksek olduğu ve bu durumun yurt dışında yaşama ve çalışma isteğiyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular, bireylerin mesleki geleceklerine dair belirsizlik yaşadıklarında, bu belirsizliğin onları daha güvenli ve istikrarlı gördükleri başka ülkelere yönlendirdiğini göstermektedir. Özellikle sağlık alanında öğrenim gören bireylerde, sistemsel aksaklıkların, istihdam güvencesine dair eksikliklerin ve sosyoekonomik baskıların, yurt dışına yönelim üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamında ulaşılan bu veriler, genç sağlık profesyonellerinin yalnızca bireysel tercihleriyle değil, aynı zamanda yapısal ve çevresel faktörlerle şekillenen bir gelecek kaygısı içerisinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, sağlık sisteminin işleyişi ve insan gücü planlaması açısından değerlendirilmesi gereken kritik bir konudur. Üniversite öğrencilerinin geleceklerine yönelik güven duygusunun gelişmesi, yalnızca bireysel psikolojik iyilik halleriyle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda ülkelerin sağlıkta hizmet sunumu, istihdam dengesi ve beyin gücü kapasitesini doğrudan etkilemektedir.

Dolayısıyla bu bulgular, yalnızca bir birey grubunun kaygı durumunu değil, sağlık politikalarının uzun vadeli etkilerini ve potansiyel insan kaynağı kaybını da gündeme getirmektedir.

Bu doğrultuda, sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin istihdam süreçlerine yönelik şeffaf, erişilebilir ve sürdürülebilir planlamaların oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Öğrencilik yıllarından itibaren desteklenen kariyer gelişim programları, özlük haklarına yönelik iyileştirmeler ve mesleki tatmini artıracak uygulamalar, hem gelecek kaygısını azaltacak hem de yurt dışına yönelen göç eğilimini düşürecektir. Araştırma bulguları, bu tür politika ve uygulamaların gerekliliğini açıkça ortaya koymakta ve sağlık sistemlerinin gelecekteki gücünün, bugün atılacak adımlarla şekilleneceğini göstermektedir.

Çalışmanın sınırlılıkları ise yalnızca bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencileriyle sınırlıdır ve genellenebilirliği kısıtlıdır. Veriler çevrimiçi anket yoluyla toplanmış, katılım gönüllülük esasına dayanmıştır. Anket sayısı sınırlı kalmış ve yanıtlar kişisel beyanlara dayandığı için yanlılık riski taşımaktadır. Ayrıca araştırma, kesitsel bir tasarıma sahip olduğundan nedensel yorum yapılamamaktadır.

6 Beyanname

6.1 Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğü sınırlı kalmış olup, sonuçların genellenebilirliği açısından dikkatli olunması gerekmektedir. Geniş ve daha çeşitli bir örneklemle yapılacak ileri çalışmalar, elde edilen bulguların geçerliliğini artırabilir.

İkinci olarak, veri toplama süreci belirli bir coğrafi bölgede gerçekleştirildiği için, farklı bölgelerden elde edilecek verilerle kültürel farklılıkların etkisi değerlendirilememiştir.

Üçüncü olarak, araştırmada kullanılan ölçme araçlarının kendi sınırlılıkları bulunmaktadır. Özellikle öz-bildirime dayalı veri toplama yöntemi, katılımcıların sosyal beğenirlik eğiliminden etkilenebilmesi riskini taşımaktadır.

Son olarak, bu çalışma kesitsel bir tasarıma sahip olduğu için değişkenler arasındaki ilişki zaman içinde değişim göstermesi durumunda gözlemlenememektedir. Gelecek çalışmalarda boylamsal tasarımlar kullanılması önerilmektedir.

6.2 Teşekkür

Bu araştırma için, yazarlar dışında katkı yapan kişi veya kurum bulunmamaktadır.

6.3 Finansman Kaynağı

Bu araştırma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

6.4 Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

6.5 Yazarların Katkıları

Makalede adı geçen her araştırmacının makaleye katkısını tanımlayın.

Sorumlu Yazar: Araştırma ve/veya makale için fikir ya da hipotezin oluşturulması, Sonuçlara ulaşmak için gereç ve yöntemlerin planlanması, deneylerin yapılması, verilerin düzenlenmesi ve bildirilmesi için sorumluluk almak, bulguların mantıklı açıklanması.

2. Yazar: Araştırma sırasında literatür taraması ile ilgili sorumluluk almak, yazının tümü veya asıl bölümün oluşturulması için sorumluluk almak, makaleyi teslim etmeden önce sadece imla ve dil bilgisi açısından değil aynı zamanda entelektüel içerik açısından yeniden çalışma yapmak.

3. Yazar: Araştırma sırasında literatür taraması ile ilgili sorumluluk almak, yazının tümü veya asıl bölümün oluşturulması için sorumluluk almak, makaleyi teslim etmeden önce sadece imla ve dil bilgisi açısından değil aynı zamanda entelektüel içerik açısından yeniden çalışma yapmak.

4. Yazar: Araştırma yazının tümü veya asıl bölümün oluşturulması için sorumluluk almak, makaleyi teslim etmeden önce sadece imla ve dil bilgisi açısından değil aynı zamanda entelektüel içerik açısından yeniden çalışma yapmak.

6.6 Etik Onay

Bu araştırma, İstanbul Beykent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler için Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 04.05.2023 Tarihli ve 72128186--376 Sayılı toplantı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

6.7 Bilgilendirilmiş Onam

Çalışma için tüm katılımcılardan çalışmaya katılmayı kabul ettiklerine dair bilgilendirilmiş onam formu alındı.

Kaynakça

- Altıntaş, M. (2023). Üniversite Öğrencilerinde İş Kaygısı Üzerine Nitel Bir Araştırma. 8. International Paris Congress On Social Sciences. Paris, Fransa.
- Balmer, B., Godwin, M., & Gregory, J. (2009). The Royal Society and the 'brain drain': Natural scientists meet social science. Notes and Records of the Royal Society, 63(4), 339–353. <https://doi.org/10.1098/rsnr.2008.0053>
- Burtler J. (2022). What is Brain Drain?, <https://homework.study.com/explanation/what-is-the-brain-drain.html>
- Demiray, A., İlaslan, N., & Açıl, A. (2020). Evaluation of nursing students' attitudes towards brain drain: Hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. Journal of Human Sciences, 17(2), 632-641. <https://doi.org/10.14687/jhs.v17i2.5956>
- Eser, E., Cil, E., Sen Gundogan, N. E., Col, M., Yildirim Ozturk, E. N., Thomas, D. T., ... & Turan, M. (2023). Push and Pull Factors of Why Medical Students Want to Leave Türkiye: A Countrywide Multicenter Study. *Teaching and Learning in Medicine*, 1-13.
- Güdücü, S. A., & Özerk, H. (2022). Türkiye’de Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygılarıyla İlintili Olarak 1996-2020 Yılları Arasında Yapılan Araştırmaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(6), 748-769.
- Hashish, E. A., & Ashour, H. M. (2020). Determinants and mitigating factors of the brain drain among Egyptian nurses: a mixed-methods study. *Journal of Research in Nursing*, 25(8), 699-719.
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2023-53544>

İltir, M. (2023). Türkiye'nin Beyin Göçü, TÜİK 2023.

Kabbash, I., El-Sallamy, R., Zayed, H., Alkhyate, I., Omar, A., & Abdo, S. (2021). The brain drain: why medical students and young physicians want to leave Egypt. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 27(11).

Kadel, M., & Bhandari, M. (2019). Factors intended to brain drain among nurses working at private hospitals of Biratnagar, Nepal. *BIBECHANA*, 16, 213-220.

Kamarulzaman, A., Ramnarayan, K., & Mocumbi, A. O. (2022). Plugging the medical brain drain. *The Lancet*, 400(10362), 1492-1494.

Karan, A., DeUgarte, D., & Barry, M. (2016). Medical "brain drain" and health care worker shortages: how should international training programs respond?. *AMA journal of ethics*, 18(7), 665-675.

Kaya, S., Toraman, Ç., & Tekin, M. (2023). Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Gelecekte Yurt Dışında Çalışmayla İlgili Görüşlerinin İncelenmesi: Çanakkale Örneği. *Tıp Eğitimi Dergisi*, 22(66), 47-60.

Kocsicska Ivana, I. (2022). Migration Of Medical Professionals In Hungarian Healthcare Sector-Literature Review. *Annals of the University of Oradea, Economic Science Series*, 31(2).

Kollar, E., & Buyx, A. (2013). Ethics and policy of medical brain drain: a review. *Swiss medical weekly*, 143(4344), w13845-w13845.

Korkmazer, F. (2020). Üniversite Öğrencilerinin İşsizlik Kaygısı Algılarının İncelenmesi. *Business Economics and Management Research Journal*, 3(2), 141-152.

Kula, K. Ş., & Saraç, T. (2016). Üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısı/The future anxiety of the university students. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 227-242.

Kurt, G. (2007). Redit Analizi Ve Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Kaygılarının İncelenmesi Üzerine Bir Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 193-206.

Marini, G., & Yang, L. (2021). Globally bred Chinese talents returning home: An analysis of a reverse brain-drain flagship policy. *Science and Public Policy*, 48(4), 541-552.

Nadir, F., Sardar, H., & Ahmad, H. (2023). Perceptions of medical students regarding brain drain and its effects on Pakistan's socio-medical conditions: A cross-sectional study. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 39(2), 401.

Ndiangu, P. (2021). From brain drain to brain gain: the battle against talent drain. *Journal of Culture and Values in Education*, 4(1), 34-48.

Noor, M., & Baloch, N. (2015). Brain drain: Its determinants and solutions. *Peshawar Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, 1(2), 194-200.

Odenyo, A. O. (2021). An assessment of the African brain drain, with special reference to the Kenyan mid-career professional. *African Issues*, 49(1), 1-12. <https://doi.org/10.1017/S0001972021000010>

Öncü, E., Selvi, H., Vayisoğlu, S. K., & Ceyhan, H. (2018). Hemşirelik öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Cukurova Medical Journal*, 43(Ek 1), 207-215.

Özdemir, N. G., Tosun, S., Gökçe, S., Karataş, Z. & Yücepete, Ş. (2024). Factors influencing attitudes towards brain drain among nursing students: A path analysis. *Nurse Education Today*, 143, 106406. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106389>

Sakin, Ö. N., Ercan, I., Irgil, E., & Sigirli, D. (2010). Anxiety prevalence and affecting factors among university students. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 22(1), 127-133.

Sancak, B., Selek, S. N., & Sarı, E. (2023). Depression, anxiety, stress levels and five-factor personality traits as predictors of clinical medical students' migration intention: A cross-sectional study of brain drain. *The International Journal of Health Planning and Management*

TED Üniversitesi (2020). Gelecek Kaygısı, Erişim Tarihi: 26.04.2023 Erişim: https://copes.tedu.edu.tr/sites/default/files/content_files/gelecek_kaygisi.pdf

- Tosunöz, İ. K., & Nazik, E. (2022). Career future perceptions and attitudes towards migration of nursing students: A cross-sectional multicenter study. *Nurse Education in Practice*, 63, 103413. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2022.103413>
- TÜİK. (2020). Uluslararası Göç İstatistikleri, 2019. Erişim Tarihi: 26.03.2025
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2019-%2033709#:~:text=T>
- TÜİK (2024). Uluslararası Göç İstatistikleri, 2023. Erişim Tarihi: 26.03.2025
- TÜİK (2024). Yükseköğretim Beyin Göçü İstatistikleri, 2021-2023. Erişim Tarihi: 26.03.2025
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yuksekogretim-Beyin-Gocu-Istatistikleri-2021-2023-53839>
- Turan, F. D. (2021). Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının yordayıcısı olarak kariyer karar verme ve kariyer karar verme yetkinlikleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(4), 828-841.
- Uğur, N. (2022). Great risk for education cost: Brain drain (Resident physicians case). *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 31(2), 115-125.
- Uzun S.S. (2021). Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Beyin Göçüne Yönelik Tutumları Ve İlişkili Etmenler, 5. Uluslararası ve 23. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi.
- Vakili, S., & Mobini, M. (2023). An Overview of Brain Drain, Causes, and Policy Issues in Iran. *Medical Education Bulletin*, 4(2), 717-728
- Wadhwa, V. (2009). A reverse brain drain. *Issues in Science and Technology*, 25(3), 45-52.
- WHO. (2010). WHO global code of practice on the international recruitment of health personnel. Geneva: World Health Organization; 2010. Available from: <http://www.who.int/hrh/migration/code/practice/en/>
- WHO. (2014). Migration of Health Workers: WHO Code of Practice and the Global Economic Crisis. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241507141>
- Yılmaz F. (2022). Yükselen Bir Fenomen: Türkiye’den Avrupa’ya Beyin Göçü, Perspektif.

© 2020 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)